

V Bruseli 5. júna 2025
(OR. en)

9321/25

SOC 309
EMPL 198
AG 68
COH 79
SAN 246
GENDER 52

POZNÁMKA

Od:	Predsedníctvo
Komu:	Výbor stálych predstaviteľov/Rada
Predmet:	Návrh záverov Rady o podpore seniorov pre využitie ich plného potenciálu na trhu práce a v spoločnosti – schválenie

1. Predsedníctvo vypracovalo návrh záverov Rady o podpore seniorov pre využitie ich plného potenciálu na trhu práce a v spoločnosti.
2. Závery preskúmala pracovná skupina pre sociálne otázky 7. apríla, 5. mája a 26. mája 2025. Po neformálnej písomnej konzultácii sa dosiahla principiálna dohoda o znení uvedenom v prílohe k tejto poznámke.
3. Výbor stálych predstaviteľov sa vyzýva, aby návrh záverov uvedený v prílohe k tejto poznámke postúpil Rade EPSCO na schválenie na jej zasadnutí 19. júna 2025.

PODPORA SENIOROV¹ PRE VYUŽITIE ICH PLNÉHO POTENCIÁLU NA TRHU PRÁCE
A V SPOLOČNOSTI

NÁVRH ZÁVEROV RADY

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

PRIPOMÍNAJÚC:

1. článok 3 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ), v ktorom sa okrem iného uvádza, že Únia sa usiluje o dosiahnutie plnej zamestnanosti a sociálneho pokroku, bojuje proti sociálnemu vylúčeniu a diskriminácii a podporuje okrem iného sociálnu spravodlivosť a sociálnu ochranu, rovnosť medzi ženami a mužmi a solidaritu medzi generáciami, ako aj hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť; článok 145 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), v ktorom sa zdôrazňuje záväzok Únie vypracovať koordinovanú stratégiu zamestnanosti v záujme dosiahnutia cieľov vymedzených v článku 3 ZEÚ vrátane plnej zamestnanosti a sociálneho pokroku;
2. článok 159 ZFEÚ, ktorým sa Komisia poveruje vypracovaním výročnej správy pre Európsky parlament, Radu a Európsky hospodársky a sociálny výbor o pokroku pri dosahovaní cieľov stanovených v článku 151 ZFEÚ, ku ktorým patrí podpora zamestnanosti, zlepšenie životných a pracovných podmienok, primeraná sociálna ochrana a rozvoj ľudských zdrojov so zreteľom na permanentne vysokú zamestnanosť a boj proti vylučovaniu z trhu práce.

¹ Na účely týchto záverov sa pojem „senior“ vzťahuje na osoby vo veku 55 rokov a viac.

Okrem toho sa v článku 8 ZFEÚ uvádza, že vo všetkých svojich činnostiach sa Únia zameriava na odstránenie nerovností a podporu rovnoprávnosti medzi mužmi a ženami, a v článku 10 ZFEÚ sa stanovuje, že pri vymedzovaní a uskutočňovaní svojich politík a činností sa Únia zameriava na boj proti diskriminácii okrem iného na základe veku a zdravotného postihnutia;

3. článok 174 ZFEÚ, v ktorom sa stanovuje, že Únia v záujme posilnenia hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti zameranej na znižovanie rozdielov medzi úrovňami rozvoja v jednotlivých regiónoch a zaostalosti najviac znevýhodnených regiónov venuje mimoriadnu pozornosť vidieckym regiónom, regiónom zasiahnutým zmenami v priemysle a regiónom závažne a trvalo znevýhodneným prírodnými a demografickými podmienkami;
4. strategický program Európskej rady na roky 2024 – 2029, ktorý má za cieľ komplexne riešiť demografické výzvy a ich vplyv na konkurencieschopnosť, ľudský kapitál a rovnosť, zaručiť, aby európsky hospodársky model a systémy sociálneho zabezpečenia podporovali prosperujúcu dlhovekú spoločnosť, investovať do zručností, odbornej prípravy a vzdelávania ľudí počas celého ich života a podporovať spravodlivú mobilitu talentov v rámci Európskej únie aj mimo nej;
5. Európsky pilier sociálnych práv s jeho zásadami a súvisiacim akčným plánom Komisie, v ktorom sa upozorňuje, že je dôležité, aby sa zvýšila účasť všetkých vrátane seniorov na trhu práce, aby sa zabezpečili rovnaké príležitosti, podporovalo celoživotné vzdelávanie, dobrá práca a rovnováha medzi pracovným a súkromným životom, aby sa zlepšila sociálna inklúzia a zároveň sa predchádzalo chudobe a aby sa pracovníkom a samostatne zárobkovo činným osobám poskytovali primerané dôchodkové dávky zodpovedajúce predchádzajúcim príspevkom, s cieľom nadviazať na výsledky v dosahovaní hlavných a národných cieľových hodnôt EÚ v oblasti zamestnanosti, zručností a znižovania chudoby do roku 2030;
6. Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktorého zmluvnými stranami sú EÚ a členské štáty. Keďže pravdepodobnosť zdravotného postihnutia sa s vekom zvyšuje, je pri obmedzovaní vylúčenia, chudoby a rozdielov v zamestnanosti medzi seniormi a celkovou populáciou mimoriadne dôležité odstraňovať prekážky brániace spoločenskej a ekonomickej účasti všetkých osôb s funkčnými obmedzeniami okrem iného aj zabezpečením prístupnosti a primeraných úprav;

7. smernicu Rady 2000/78/ES, ktorou sa ustanovuje všeobecný rámec pre boj proti diskriminácii na základe veku, ako aj náboženského presvedčenia alebo viery, zdravotného postihnutia alebo sexuálnej orientácie v zamestnaní a povolani s cieľom zaviesť zásadu rovnakého zaobchádzania v členských štátoch. Zdôrazňuje sa v nej tiež potreba venovať osobitnú pozornosť podpore starších pracovníkov s cieľom zvýšiť ich podiel na trhu práce;
8. smernicu Rady (EÚ) 2024/1499, ktorou sa stanovujú normy pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie v oblasti rovnakého zaobchádzania s osobami v otázkach zamestnania a povolania bez ohľadu na ich vek, ako aj ich náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie alebo sexuálnu orientáciu;
9. rozhodnutie Rady² z roku 2024 o usmerneniach pre politiky zamestnanosti, najmä usmernenia 6 a 8, v ktorých sa členské štáty vyzývajú, aby sa zamerali na zvyšovanie ponuky pracovnej sily a zlepšovanie prístupu k zamestnaniu, ako aj na celoživotné získavanie zručností a kompetencií okrem iného posilnením inkluzívnosti a rozvoja ľudského kapitálu a podporou získavania zručností a kompetencií počas celého života, ako aj na presadzovanie rovnakých príležitostí pre všetkých okrem iného podporou dôchodkových reforiem politikami, ktoré podporujú aktívne a zdravé starnutie a predlžujú pracovný život;
10. stanoviská Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru s názvom *Starší ľudia v zamestnaní – systémové podmienky pre dobrovoľné predĺženie pracovného života*,³ *Vplyv demografie na sociálnu Európu*,⁴ *Európska stratégia pre seniorov*⁵ a *Podpora medzigeneračnej solidarity v Európe – smerom k horizontálnemu prístupu EÚ*,⁶ v ktorých sa vyzdvihuje potreba koordinovaných opatrení v rôznych oblastiach verejnej politiky na podporu zamestnanosti seniorov a dôležitosť sociálneho dialógu v tejto oblasti;

² Rozhodnutie Rady (EÚ) 2024/3134 z 2. decembra 2024 o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov.

³ Stanovisko EHSV: *Starší ľudia v zamestnaní – systémové podmienky pre dobrovoľné predĺženie pracovného života* (SOC/817-EESC-2024), 26. február 2025.

⁴ Stanovisko EHSV: *Vplyv demografie na sociálnu Európu*, SOC 796, 18. september 2024.

⁵ Stanovisko EHSV: *Európska stratégia pre seniorov* (2023/C 349/06), 12. júl 2023.

⁶ Stanovisko EHSV: [Podpora medzigeneračnej solidarity v Európe – smerom k horizontálnemu prístupu EÚ](#) (Ú. v. EÚ C, C/2024/6869), 28. november 2024.

11. dokument Európskej komisie *Únia rovnosti: Stratégia v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030*,⁷ podľa ktorého treba venovať osobitnú pozornosť seniorom so zdravotným postihnutím, aby sa zabezpečila ich účasť v spoločnosti a na trhu práce;
12. oznámenia Európskej komisie *Demografické zmeny v Európe: súbor nástrojov pre opatrenia*⁸ a *Európska stratégia v oblasti starostlivosti*, podľa ktorých politiky aktívneho starnutia a dôstojné a prispôsobené pracovné podmienky spolu so včasnou intervenciou, podporou zdravia a prevenciou ochorení môžu umožniť starším generáciám, aby si dobrovoľne predĺžili pracovný život, a tiež podporiť dlhší nezávislý, zdravý a aktívny život a oddialiť potrebu starostlivosti.⁹ Okrem toho môže dlhší pracovný život ľuďom umožniť, aby si aktualizovali pracovné zručnosti a aby zostali aktívni, čo zamestnávateľom pomôže udržať si zamestnancov a zároveň podporí prenos poznatkov v rámci viacgeneračných pracovných síl;¹⁰
13. Akčný plán Európskej komisie na riešenie nedostatku pracovnej sily a zručností v EÚ,¹¹ v ktorom sa zdôrazňuje, že je potrebné, aby seniori ostali aktívni, čo prispeje k riešeniu nedostatku pracovnej sily a zručností;
14. závery Rady o nedostatku pracovnej sily a zručností v EÚ, v ktorých sa podčiarkuje význam flexibilných foriem organizácie práce, inkluzívnych pracovných príležitostí, spravodlivých pracovných podmienok, odbornej prípravy a rozvoja zručností s cieľom udržať pracovníkov a prilákať väčší počet ľudí na trh práce udržateľným spôsobom, ako aj lepšieho zosúladenia opatrovateľských povinností a platenej práce najmä zabezpečením prístupu ku kvalitnej starostlivosti, ako je starostlivosť o deti a opatrovateľské služby pre seniorov s cieľom podporiť rodovú rovnosť a riešiť nerovné rozdelenie neplatenej opatrovateľskej práce a práce v domácnosti medzi ženami a mužmi.

⁷ Európska komisia, GR EMPL, 2021, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3e1e2228-7c97-11eb-9ac9-01aa75ed71a1/language-en>.

⁸ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Demografické zmeny v Európe: súbor nástrojov pre opatrenia, COM(2023) 577 final, Brusel 11.10.2023.

⁹ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o európskej stratégii v oblasti starostlivosti, COM(2022) 440 final, Brusel 7.9.2022.

¹⁰ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Demografické zmeny v Európe: súbor nástrojov pre opatrenia, COM(2023) 577 final, s. 13.

¹¹ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Nedostatok pracovnej sily a zručností v EÚ: akčný plán, COM(2024) 131 final, Brusel 20.3.2024.

Okrem toho sa v nich zdôrazňuje, že by sa mali vypracovať cielené opatrenia na podporu pracovníkov, a členské štáty sa v nich vyzývajú, aby ďalej skúmali a riešili osobitné potreby starších pracovníkov s cieľom znížiť prekážky, ktoré im bránia v zamestnaní, a umožniť im zostať na trhu práce dlhšie a v dobrom zdraví alebo sa vrátiť do práce;¹²

15. *zelenú knihu* Európskej komisie o *starnutí*,¹³ v ktorej sa okrem iného uvádza, že podmienkou prosperujúcej starnúcej spoločnosti je zdravé a aktívne starnutie, prístup ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti a službám dlhodobej starostlivosti a celoživotné vzdelávanie, a v ktorej sa tiež uvádza, že hoci právomoci na riešenie dôsledkov starnutia sú vo veľkej miere v rukách členských štátov, EÚ je v pozícii, ktorá jej umožňuje identifikovať a analyzovať kľúčové otázky a trendy, umožniť výmenu najlepších postupov a podporiť opatrenia v oblasti starnutia na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni. Môže pomôcť členským štátom a regiónom pri vypracúvaní vlastných, prispôbovaných politických reakcií na starnutie.
16. správu Európskej komisie a Výboru pre sociálnu ochranu o primeranosti dôchodkov z roku 2024, v ktorej sa uvádza, že inkluzívne a spoľahlivé trhy práce sú kľúčom k zachovaniu primeraných dôchodkov v starnúcej spoločnosti, že sa má vynaložiť ďalšie úsilie o zabezpečenie spravodlivého dôchodkového zabezpečenia pre všetkých, ktorého súčasťou majú byť politiky zmierňujúce dosah opatrovateľských povinností, ako aj úsilie na podporu dlhšieho pracovného života okrem iného prostredníctvom pozitívnych stimulov a flexibilných spôsobov odchodu do dôchodku, pričom sa má zmenšiť rodový rozdiel v starobných dôchodkoch, a podľa ktorej sú primeranosť dôchodkov a fiškálna udržateľnosť nerozlučne spojené ciele, ktoré si vyžadujú jednotnú reakciu na výzvu spojenú so starnutím obyvateľstva;¹⁴

¹² Závery Rady o nedostatku pracovnej sily a zručností v EÚ: mobilizácia nevyužitého potenciálu pracovnej sily v Európskej únii, ktoré prijala Rada (EPSCO) 2. decembra 2024.

¹³ Zelená kniha o starnutí „Podpora medzigeneračnej solidarity a zodpovednosti“, Európska komisia, COM(2021) 50 final, Brusel 27.1.2021.

¹⁴ Správa o primeranosti dôchodkov za rok 2024 – Primeranosť súčasných a budúcich príjmov v starobe v EÚ, zväzok I. Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2024, s. 12 – 13.
<https://data.europa.eu/doi/10.2833/909323>. Závery Rady z 20. júna 2024 o primeranosti dôchodkov (11398/24).

17. záverečný dokument skupiny na vysokej úrovni pre nediskrimináciu, rovnosť a rozmanitosť *Veková rovnosť a nediskriminácia na základe veku*,¹⁵ ktorý sa zaoberá vplyvom diskriminácie na základe veku a ageizmom a v ktorom sa načrtávajú príslušné právne a politické rámce a zároveň predstavujú konkrétne výzvy a politické reakcie na európskej a vnútroštátnej úrovni;
18. strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 – 2027,¹⁶ podľa ktorého treba vzhľadom na to, že pracovníci starnú, prispôbiť pracovné prostredie a úlohy ich osobitným potrebám a minimalizovať riziká,

BERÚC DO ÚVAHY, ŽE:

19. starnutie obyvateľstva je jednou zo štrukturálnych výziev pre konkurencieschopnosť a rast, ktorým čelia členské štáty. Podľa údajov Eurostatu tvorili v roku 2024 osoby vo veku 65 rokov alebo viac 21,6 % obyvateľstva EÚ, pričom tento podiel sa má do roku 2060 zvýšiť na 30 %. V rovnakom období sa má znížiť podiel osôb vo veku 15 – 64 rokov zo 63,8 % na 56,6 %.¹⁷ Priemerný vek obyvateľstva sa v rokoch 2002 až 2023 zvýšil z 39 na 44,5 roka a do roku 2060 dosiahne 48,8 roka.¹⁸ Podiel obyvateľstva v produktívnom veku sa v EÚ znižuje, zatiaľ čo podiel osôb na dôchodku rastie, a preto sa predpokladá, že index ekonomického zaťaženia sa bude sústavne zvyšovať z 33,9 % v roku 2024 na 59,7 % v roku 2100.¹⁹ V EÚ 27 v roku 2022 tvorili osoby so zdravotným postihnutím 18,7 % osôb vo veku 16 – 64 rokov a 52,2 % osôb vo veku 65 rokov a viac. Tvorcovia politik preto čelia novým výzvam, pokiaľ ide o životné a pracovné podmienky, sociálnu ochranu a prístup k službám starostlivosti.

¹⁵ Veková rovnosť a nediskriminácia na základe veku, [záverečný dokument skupiny na vysokej úrovni pre nediskrimináciu, rovnosť a rozmanitosť](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/tackling-discrimination/network-experts-field-anti-discrimination_en), Európska komisia, 1. december 2024, sieť expertov v oblasti boja proti diskriminácii – Európska komisia, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/tackling-discrimination/network-experts-field-anti-discrimination_en.

¹⁶ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 – 2027 Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci v meniacom sa svete práce, COM(2021) 323 final, Brusel 28.6.2021.

¹⁷ Eurostat: demo_pjan, proj_23np (údaje extrahované 17.2.2025).

¹⁸ Eurostat: proj_23ndbi (údaje extrahované 17.2.2025).

¹⁹ *Štruktúra a starnutie obyvateľstva: Statistics Explained*, Eurostat, február 2025, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing.

Podpora príležitostí ekonomickej aktivity seniorov si vyžaduje nové uvažovanie na úrovni podnikov, regiónov, odvetví, členských štátov a EÚ. Sú potrebné inovatívne prístupy k pracovným podmienkam a kariérnym dráham, ktoré seniorom umožnia udržať si telesné a duševné zdravie a zároveň rozvíjať svoje zručnosti, motiváciu a produktivitu počas celého predĺženého pracovného života.²⁰ Inovatívne prístupy sú potrebné aj na to, aby sa pracoviská prispôbili a sprístupnili starším pracovníkom;

20. čoraz viac ľudí žije dlhšie a zdravšie, čo znamená, že by mohli ostať ekonomicky a spoločensky aktívni aj po odchode do dôchodku a podieľať sa na spoločenských aktivitách. Táto nová realita mení naše vnímanie dlhovekosti a vyzdvihuje dôležitý príspevok seniorov pre spoločnosť a ekonomiku vďaka predĺženej ekonomickej aktivite, spoločenskej účasti a dobrovoľníctvu, medzigeneračnému vzdelávaniu a súdržnosti;²¹
21. rodový rozdiel v starobných dôchodkoch vedie k tomu, že ženy majú v starobe nižšie finančné zabezpečenie ako muži. Ženy mávajú s väčšou pravdepodobnosťou nižšie príjmy ako muži, keďže častejšie pracujú v horšie platených odvetviach a zamestnaniach a celý život prispôbujú svoje pracovné režimy opatrovateľským povinnostiam, pretože vykonávajú väčšinu neplatenej opatrovateľskej práce a domácich prác. Skôr ako muži preto mávajú nepravidelné či dokonca neformálne zamestnanie. Všetky tieto faktory spolu s dlhšími prestávkami v zamestnaní, nižšími mzdami a kratšou kariérou znižujú príspevky žien na dôchodkové poistenie a priznané dávky. Avšak sú situácie, ako samostatná zárobková činnosť, v ktorých sa častejšie ocitajú muži a ktoré sa môžu spájať s náročnejším prístupom k dôchodkom v porovnaní s pracovníkmi v klasických pracovnoprávných vzťahoch.²² K riešeniu tejto výzvy môžu prispieť politiky zamerané na riešenie systémových príčin spôsobujúcich rodový rozdiel v odmeňovaní, na rozšírenie hospodárskych príležitostí počas celého života a na zlepšenie prístupu k službám sociálnej ochrany a starostlivosti. Dobrovoľné predĺženie ekonomickej aktivity môže seniorom poskytnúť dodatočný príjem;

²⁰ Eiffe, F. F. a kol. (2024), *Keeping older workers engaged: Policies, practices and mechanisms* (Ako aktivovať starších pracovníkov: politiky, postupy a mechanizmy), pracovný dokument Eurofound WPEF24030, 2024, <https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/2024-02/wpef24030.pdf>.

²¹ Zelená kniha o starnutí „Podpora medzigeneračnej solidarity a zodpovednosti“, Európska komisia, COM(2021) 50 final, Brusel 27.1.2021.

²² Európska komisia: Generálne riaditeľstvo pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie a Výbor pre sociálnu ochranu, *Správa o primeranosti dôchodkov za rok 2024 – Primeranosť súčasných a budúcich príjmov v starobe v EÚ*, zväzok II. Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2024, s. 240. <https://data.europa.eu/doi/10.2833/550848>.

22. „sendvičová generácia“,²³ t. j. osoby, ktoré sa súčasne starajú o deti aj starších rodinných príslušníkov, môže byť vystavená fyzickému aj duševnému stresu, čo môže viesť k nenaplnenému ekonomickému a spoločenskému potenciálu, ako aj k zníženiu kvality nimi poskytovanej starostlivosti. Pri presadzovaní rodovej rovnosti, ekonomickej aktivity a rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom je kľúčový prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a starostlivosti v ranom detstve, platenej rodičovskej dovolenke a kvalitným službám dlhodobej starostlivosti. Keďže aktívne a zdravé starnutie znižuje potrebu starostlivosti o seniorov, jeho podpora má pozitívny synergický účinok na fyzickú a duševnú pohodu starších aj „sendvičových“ generácií;
23. úspešnosť opatrení na dobrovoľné predĺženie ekonomickej aktivity starších pracovníkov je podmienená ich zdravotným stavom, na ktorý vplýva životný štýl a sociálno-ekonomické podmienky, ako aj s kvalita zamestnania a pracovné prostredie, najmä fyzická a duševná záťaž rôznych zamestnaní. Pre čo najlepší zdravotný stav seniorov je nevyhnutná nepretržitá a komplexná preventívna a liečebná zdravotná starostlivosť prispôbená osobitným potrebám a zdravotným problémom žien aj mužov v kombinácii s primeranými podpornými opatreniami a opatreniami v záujme bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci;
24. rastúci podiel seniorov v populácii si v rýchlo sa rozvíjajúcom digitálnom svete vyžaduje nové prístupy v oblasti zamestnanosti a sociálnej politiky. Zmeny v štruktúre rodín a rozvoj digitálnych médií vrátane sociálnych médií a nových spôsobov diaľkovej komunikácie spolu s prácou na diaľku môžu zvýšiť pocit izolácie a osamelosti, hoci digitalizácia dokáže prispieť aj k lepšej prepojenosti. V prípade staršej generácie sa tieto zmeny môžu premietnuť do rýchlejšieho zdravotného úpadku a straty nezávislosti,²⁴ nedostatočnej podpory pri opatrovateľských potrebách a zhoršenia chudoby a sociálneho vylúčenia.²⁵ Všetky tieto otázky si vyžadujú primeranú politickú reakciu;

²³ Závety Rady z 2. decembra 2024 o zabezpečení rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom a rodovej rovnosti pre všetky generácie v kontexte demografických výziev (16065/24), s. 10.

²⁴ Sylke, V. a kol. (2024), *Loneliness in Europe: Determinants, Risks and Interventions* (Osamelosť v Európe: determinanty, riziká a intervencie), Population Economics, Cham, Springer. ISSN 1431-6978, <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-66582-0>.

²⁵ Mahoney, J. a kol. (2024), *Measuring social connectedness in OECD countries: A scoping review* (Meranie sociálnej prepojenosti v krajinách OECD: prehľadová štúdia), OECD Papers on Well-being and Inequalities, č. 28, OECD Publishing, Paríž, <https://doi.org/10.1787/f758bd20-en>.

25. aktívne politiky trhu práce v súlade s nedávno navrhnutou zastrešujúcou stratégiou *Únia zručností*²⁶ a *Akčným plánom na riešenie nedostatku pracovnej sily a zručností v EÚ*²⁷ by mali prispieť k udržaniu ľudí na trhu práce a ich začleneniu do trhu práce a k uľahčeniu prechodu zo zamestnania do zamestnania, aby sa naplno využil potenciál, skúsenosti a poznatky populácie v produktívnom veku vrátane starších pracovníkov. Na rozhodovanie seniorov o tom, či ostanú ekonomicky aktívni, môže okrem toho pozitívne vplývať aj lepší prístup k prispôsobenému zvyšovaniu úrovne zručností a rekvalifikácii a uznávanie zručností spolu s kvalitnými pracovnými miestami a úpravami pre flexibilnejšie a prispôsobené pracovisko. V tejto súvislosti by sa mala rešpektovať úloha a autonómia sociálnych partnerov;
26. Európska komisia sa zaviazala vypracovať *stratégiu pre medzigeneračnú spravodlivosť s cieľom zmapovať možnosti posilnenia komunikácie medzi generáciami a zabezpečiť rešpektovanie záujmov súčasných a budúcich generácií pri tvorbe politik a právnych predpisov*;²⁸
27. príspevku seniorov by sa malo dostať uznania najmä na pracovisku, kde môže vďaka vzájomnému učeniu, výmene poznatkov a rôznym prístupom podporiť dynamiku, inovácie a medzigeneračnú spoluprácu; v rodinách, kde môžu seniori dobrovoľne poskytovať neformálnu dlhodobú starostlivosť ako doplnok k službám formálnej starostlivosti a pomáhať mladým rodičom s opatrovateľskými povinnosťami; a v spoločnosti a miestnych komunitách, kde môžu seniori sprostredkovať kultúru, hodnoty a spoločenské normy mladým generáciám, podporovať empatiu a vzájomné porozumenie a zasadzovať sa za súdržnejšiu a inkluzívnejšiu spoločnosť, a tak prekonávať generačné rozdiely;

²⁶ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov *Únia zručností*, COM(2025) 90 final, Brusel 5.3.2025.

²⁷ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov *Nedostatok pracovnej sily a zručností v EÚ: akčný plán*, COM(2024) 131 final, Brusel 20.3.2024.

²⁸ Poverovací list predsedníčky Európskej komisie Ursuly von der Leyenovej komisárovi pre medzigeneračnú spravodlivosť, mládež, kultúru a šport Glennovi Micaleffovi, Brusel 1. december 2024.

28. výsledok rokovaní, ktoré sa začali počas poľského predsedníctva na rôznych fórach (ministerská konferencia v Gdansku, Rada EPSCO, neformálne zasadnutie SPC), svedčí o tom, že výzvy súvisiace s uvoľnením ekonomického potenciálu seniorov sa dajú najefektívnejšie riešiť komplexným balíkom politík. Tento balík by mal zahŕňať konkrétne politiky a zohľadňovať vnútroštátny kontext. Kľúčovými oblasťami môžu byť: podpora dobrovoľného predĺženia pracovnej činnosti; podpora flexibilných foriem organizácie práce a prispôsobenie pracovísk a pracovných podmienok; antidiskriminačná politika; cieľená a inkluzívna odborná príprava; preventívne politiky v oblasti zdravia; cieľená podpora poskytovaná verejnými službami zamestnanosti; aktivity sociálnych partnerov; podnikové politiky a postupy; zlepšenie služieb starostlivosti a dlhodobej starostlivosti; vekový manažment na pracovisku a preventívny manažment zdravia. Okrem toho je potrebné zmeniť spôsob uvažovania, aby sa podporilo spoločenské uznávanie hodnotného podielu seniorov na ekonomickej aktivite;
29. príslušné právomoci členských štátov a Únie podľa hláv IX a X ZFEÚ, ako aj zásadu subsidiarity a proporcionality a prebiehajúce úsilie o preskúmanie akčného plánu na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv v roku 2025,²⁹

VYZÝVA ČLENSKÉ ŠTÁTY A EURÓPSKU KOMISIU, aby v súlade so svojimi príslušnými právomocami:

30. v pripravovanom novom akčnom pláne na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv zvážili možnosti efektívnej podpory politík aktívneho starnutia, ktoré podporia starších Európanov v tom, aby dobrovoľne predlžovali svoj pracovný život, a možnosti propagovania príležitostí ekonomického rastu a tvorby pracovných miest ako výsledku rozvoja „striebornej ekonomiky“. Môže to prispieť k zlepšeniu efektívnosti a udržateľnosti verejných financií, odstráneniu nedostatku pracovnej sily a posilneniu konkurencieschopnosti EÚ, zabezpečeniu primeranej sociálnej ochrany, ako aj podpore medzigeneračnej spravodlivosti a solidarity;

²⁹ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv, Európska komisia, Brusel 4.3.2021, COM(2021) 102, s. 41.

31. bojovali proti ageizmu a negatívnym stereotypom vo všetkých oblastiach spoločnosti vo vzťahu k seniorom vo všeobecnosti a najmä k starším pracovníkom zvyšovaním povedomia o dôležitosti a pridanej hodnote aktívnej účasti seniorov na ekonomickom, rodinnom a spoločenskom živote. Patrí k tomu aj podpora pozitívneho vnímania úlohy seniorov v ekonomike a spoločnosti s osobitným dôrazom na prínos predĺženia ich pracovného života a ich zapojenia do komunitných iniciatív. Politické opatrenia v tomto smere by mali zohľadňovať rôznorodosť seniorov ako skupiny;
32. riešili výzvy, ktorým čelia seniorky, a presadzovali politiky, ktorými sa zabezpečia príležitosti a podpora ich aktívnej účasti na trhu práce, kariérneho postupu, celoživotného zárobku a príjmu na dôchodku. Tieto politiky by mali zohľadňovať najmä neprimeraný podiel opatrovateľských povinností žien a podporovať rovnaké rozdelenie opatrovateľských povinností medzi ženami a mužmi;
33. posilnili snahu o podporu zdravého a aktívneho starnutia vzhľadom na vplyv zdravého životného štýlu, mimopracovných aktivít a spoločenských väzieb na uchovanie samostatnosti, pohody a dôstojného života v starobe. Prevencia by sa mala zaviesť čo najskôr a podporovať počas celého procesu starnutia, a to najmä vo vzťahu k tým, ktorí čelia najzraniteľnejším okolnostiam a situáciám;
34. v nadchádzajúcich spoločných správach o zamestnanosti a iných relevantných dokumentoch vyzdvihli politiky, ktoré majú za cieľ podporiť seniorov v tom, aby si predĺžili svoju pracovnú a ekonomickú aktivitu.

VYZÝVA ČLENSKÉ ŠTÁTY, aby:

35. náležite zohľadnili dôležitosť zachovania a predĺženia dobrovoľnej ekonomickej aktivity seniorov a vo vhodných prípadoch zvážili prijatie konkrétnych cieľov v otázke ekonomickej aktivity seniorov, pričom sa zohľadnia ich príslušné východiskové pozície a vnútroštátne okolnosti;
36. presadzovali predĺžené dobrovoľné ekonomické a spoločenské zapojenie seniorov prostredníctvom sociálneho dialógu a prístupov zameraných na komplexné balíky politík, ktoré spájajú opatrenia v rôznych kľúčových oblastiach politiky vrátane spoločenskej účasti, zamestnanosti, bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, zručností, pracovných podmienok, rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom, rovnakých príležitostí, celoživotného vzdelávania a odbornej prípravy, podnikania, digitálnych technológií a technológií založených na umelej inteligencii, zdravotnej starostlivosti a dlhodobej starostlivosti a sociálnej ochrany. Členské štáty sa tiež nabádajú, aby navrhli príslušné politiky, v ktorých sa náležite zohľadnia osobitné potreby seniorov vrátane seniorov so zdravotným postihnutím, a aby zabezpečili prístupnosť z hľadiska duševných, intelektuálnych vrátane kognitívnych alebo zmyslových, fyzických a organizačných aspektov. Mali by sa zobrať do úvahy individuálne okolnosti, aby systém stimulov na dobrovoľné predĺženie pracovného života zohľadňoval rozmanité potreby, predstavy a schopnosti seniorov vrátane príslušníkov rôznych profesijných skupín, pričom osobitná pozornosť by sa mala venovať manuálnym pracovníkom a osobám pracujúcim vo fyzicky namáhavých alebo inak náročných podmienkach alebo v upadajúcich a transformujúcich sa odvetviach;
37. presadzovali digitálnu gramotnosť, zručnosti a inklúziu a zabezpečili, aby digitálna transformácia bola prínosná pre všetkých občanov, a to s osobitným dôrazom na potreby seniorov. Pri znižovaní digitálneho vylúčenia, odstraňovaní digitálnej priepasti a riešení problému obmedzeného využívania potenciálnymi príjemcami, najmä seniormi, je kľúčový prístup orientovaný na občana v podobe používateľsky ústretového a bezbariérového dizajnu prispôbeného potrebám seniorov;

38. podľa možnosti začlenili poskytovanie podporných služieb do všetkých úrovní a sektorov verejnej správy a miestnych orgánov, ako aj medzi sociálnymi partnermi a inými príslušnými mimovládnymi subjektmi, a zároveň posilnili verejno-súkromnú spoluprácu tak, aby účinne prospievala seniorom z hľadiska potrieb, včasnosti, plynulosti a selektívnosti; rozvíjali dialóg zainteresovaných strán o komplexnom súbore politík a ich integrovanom plnení nadväzovaním úzkych partnerstiev s odborovými zväzmi, zamestnávateľmi, podnikmi a príslušnými organizáciami občianskej spoločnosti v každej fáze tvorby, prijímania a vykonávania politík;
39. v spolupráci so sociálnymi partnermi presadzovali vo vzťahu k zamestnávateľom a pracovníkom vekový manažment ľudských zdrojov zvyšovaním ich povedomia o výhodách celoživotného prístupu, pokiaľ ide o nábor, odbornú prípravu, udržanie a opätovné začlenenie pracovníkov a čo najlepšie využitie potenciálu seniorov aj tým, že sa budú podporovať v tom, aby okrem iného odovzdávali svoje pracovné a podnikateľské poznatky mladším generáciám; stimulovali zamestnávateľov, aby využili potenciál starších uchádzačov o zamestnanie a neaktívnych osôb. Treba si uvedomiť, že investície do zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie, úprav pracoviska a bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci prispôsobené potrebám starších pracovníkov sú realizovateľné a prospešné;
40. v spolupráci so sociálnymi partnermi posilnili úsilie o zavedenie riešení, ktorými sa seniori podporia v tom, aby dobrovoľne zotrvali na trhu práce, a to aj po dosiahnutí dôchodkového veku, v súlade s príslušnými odporúčaniami európskeho semestra pre jednotlivé krajiny odrádzaním od predčasného odchodu do dôchodku vo vhodných prípadoch okrem iného zavádzaním účinných stimulov pre dobrovoľný dlhší pracovný život, umožnením kombinovania dôchodkových dávok s pracovným príjmom a presadzovaním flexibilných spôsobov odchodu do dôchodku;

41. presadzovali výmenu najlepších postupov, a to aj v rámci skupiny na vysokej úrovni pre nediskrimináciu, rovnosť a rozmanitosť, aby sa tak podporili účinnejšie vnútroštátne opatrenia vrátane stratégií a akčných plánov na riešenie kľúčových výziev pre vekovú rovnosť;
42. v súlade s vnútroštátnymi administratívnymi postupmi prijali vhodné kroky na urýchlenie zberu údajov o rovnosti vrátane údajov rozčlenených podľa pohlavia a veku, aby sa dala lepšie identifikovať a riešiť veková nerovnosť a diskriminácia.

VYZÝVA VÝBOR PRE ZAMESTNANOSŤ A VÝBOR PRE SOCIÁLNU OCHRANU, aby:

43. na základe svojich rozsiahlych skúseností v tejto oblasti podporili výmenu najlepších postupov, pokiaľ ide o docenenie a využitie ekonomického a spoločenského potenciálu seniorov, a posúdili príslušné výsledky v rámci svojich existujúcich činností zameraných na diskusiu, podávanie správ a vzájomné učenie.

VYZÝVA EURÓPSKU KOMISIU, aby:

44. zohľadnila ekonomický a spoločenský potenciál seniorov s dôrazom na strategické perspektívy, ako je stredná dĺžka života, sociálno-ekonomické faktory nerovnosti vrátane rozdielov v dôchodkoch, zdravotné podmienky, nové podporné a dostupné technológie a zmeny na trhu práce. Mala by sa pritom venovať aj otázke vnímania starnúcej spoločnosti a zamerať sa nielen na náklady a výzvy, ale aj na potenciálne prínosy;
45. poskytla formy výmeny informácií a príležitosti na vzdelávanie o postupoch, ktoré by mohli seniorom umožniť zotrvať na trhu práce, presadzovala vekovo inkluzívnu pracovnú silu, podporovala podnikanie vrátane sociálneho podnikania a presadzovala prácu po dosiahnutí dôchodkového veku, ako aj činnosti zamerané na podporu spoločenskej aktivity a boj proti osamelosti ako faktory podporujúce aktívne a zdravé starnutie a prístup k vysokokvalitným službám dlhodobej starostlivosti;

46. bojovala proti stereotypom a podporovala pozitívny obraz dlhovekosti vo svojich príslušných osvetových kampaniach; nabádala občanov EÚ, aby sa pripravili na dlhovekosť zlepšením svojej informovanosti o dlhovekosti, a pomohla im tak pripraviť sa na budúcnosť;
47. podporovala opatrenia a zvyšovala povedomie nielen seniorov, ale celej spoločnosti, pokiaľ ide o zdravé a aktívne starnutie, kvalitné pracovné miesta a spravodlivé a dôstojné pracovné podmienky počas pracovného života vrátane vplyvu zdravého životného štýlu, rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom žien a mužov, mimopracovných aktivít a spoločenských väzieb na zachovanie dôstojného a samostatného života v starobe, a to so zreteľom na rôzne aspekty života, boj proti ageizmu vrátane akejkoľvek diskriminácie seniorov, pokiaľ ide o ich prístup k právam a zabezpečenie plnej účasti na spoločenskom, kultúrnom, politickom a ekonomickom živote;
48. zabezpečila, aby sa v rámci nadchádzajúcej komplexnej práce na stratégii pre medzigeneračnú spravodlivosť venovala osobitná pozornosť aj potrebám a záujmom staršej generácie, najmä pokiaľ ide o ekonomickú a spoločenskú aktiváciu seniorov, a zvažila možné iniciatívy zamerané na starších Európanov, ktoré umožnia ich plné zapojenie do spoločnosti a ekonomiky a zároveň podporia väčšiu solidaritu a angažovanosť;
49. podporovala dostatočné únijné financovanie z existujúcich finančných prostriedkov VFR s cieľom umožniť seniorom rozvíjať zručnosti, ktoré im umožnia prispôbiť sa moderným trhom práce a technologickým zmenám, podporiť prístupné pracoviská zohľadňujúce vek a vekovo inkluzívnu pracovnú silu a zároveň realizovať iniciatívy, ktoré im umožnia prispievať k ekonomike a spoločnosti;
50. pokračovala v monitorovaní a podpore účinného vykonávania príslušných právnych predpisov EÚ a v ďalšom úsilí o zlepšenie antidiskriminačných právnych predpisov, a to aj so zreteľom na diskrimináciu seniorov a zdravotne postihnutých.

Odkazy

Právne predpisy EÚ

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1263 z 29. apríla 2024 o účinnej koordinácii hospodárskych politík a mnohostrannom rozpočtovom dohľade a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1466/97

Smernica Rady (EÚ) 2024/1499 zo 7. mája 2024 o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie v oblasti rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na ich rasový alebo etnický pôvod, rovnakého zaobchádzania s osobami v otázkach zamestnania a povolania bez ohľadu na ich náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu, rovnakého zaobchádzania so ženami a s mužmi v otázkach sociálneho zabezpečenia, ako aj pri prístupe k tovaru a službám a pri dodávaní tovaru a poskytovaní služieb a o zmene smerníc 2000/43/ES a 2004/113/ES

Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/882 zo 17. apríla 2019 o požiadavkách na prístupnosť výrobkov a služieb

Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1158 z 20. júna 2019 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ

Smernica Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani

Rozhodnutie Rady (EÚ) 2024/3134 z 2. decembra 2024 o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov

Európska rada

Strategický program na roky 2024 – 2029, príloha I k záverom Európskej rady z 27. júna 2024 (EUCO 15/24)

Rada

Odporúčanie Rady z 8. decembra 2022 týkajúce sa prístupu k cenovo dostupnej, vysokokvalitnej dlhodobej starostlivosti, 2022/C 476/01

Závery Rady z 2. decembra 2024 o nedostatku pracovnej sily a zručností v EÚ: mobilizácia nevyužitého potenciálu pracovnej sily v Európskej únii (16556/24)

Závery Rady z 2. decembra 2024 o zabezpečení rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom a rodovej rovnosti pre všetky generácie v kontexte demografických výziev (16065/24)

Závery Rady z 20. júna 2024 o primeranosti dôchodkov (11398/24)

Závery Rady zo 14. mája 2024 o výzvach v oblasti fiškálnej udržateľnosti vyplývajúcich zo starnutia obyvateľstva (9160/24)

Závery Rady z 12. marca 2021 o začleňovaní otázky starnutia do verejných politík (6976/21)

Závery Rady z 12. októbra 2020 o ľudských právach, účasti a životných podmienkach seniorov v ére digitalizácie (11717/2/20 REV 2)

Európska komisia

Plán pre práva žien (referenčné číslo Komisie COM(2025) 97 final)

Únia zručností (referenčné číslo Komisie: COM(2025) 90 final)

Nedostatok pracovnej sily a zručností v EÚ: akčný plán (referenčné číslo Komisie: COM(2024) 131 final)

Demografické zmeny v Európe: súbor nástrojov pre opatrenia (referenčné číslo Komisie: COM(2023) 577 final)

Využitie talentov v regiónoch Európy (referenčné číslo Komisie: COM(2023) 32 final)

Európska stratégia v oblasti starostlivosti (referenčné číslo Komisie: COM(2022) 440 final)

Strategický rámec EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie rokov 2021 – 2027 Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci v meniacom sa svete práce (referenčné číslo Komisie:

COM(2021) 323 final)

Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv (referenčné číslo Komisie: COM(2021) 102 final)

Únia rovnosti: Stratégia v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030 (referenčné číslo Komisie: COM(2021) 101 final)

Zelená kniha o starnutí. Podpora medzigeneračnej solidarity a zodpovednosti (referenčné číslo Komisie: COM(2021) 50 final)

Poverovací list predsedníčky Európskej komisie Ursuly von der Leyenovej komisárovi pre medzigeneračnú spravodlivosť, mládež, kultúru a šport Glennovi Micaleffovi, Brusel
1. december 2024

Európsky parlament

Uznesenie Európskeho parlamentu zo 7. júla 2021 o starnutí starého kontinentu – možnosti a výzvy súvisiace s politikou v oblasti starnutia po roku 2020 (2022/C 99/13)

Uznesenie Európskeho parlamentu z 19. januára 2017 o európskom pilieri sociálnych práv (2018/C 242/05)

Uznesenie Európskeho parlamentu zo 16. februára 2011 o snahe o primerané, trvalo udržateľné a bezpečné európske dôchodkové systémy (2012/C 188 E/03)

Európsky hospodársky a sociálny výbor

Stanovisko EHSV: Starší ľudia v zamestnaní – systémové podmienky pre dobrovoľné predĺženie pracovného života (SOC/817 EESC2024), 26. február 2025

Stanovisko EHSV: Podpora medzigeneračnej solidarity v Európe – smerom k horizontálnemu prístupu EÚ (Ú. v. EÚ C, C/2024/6869), 28. november 2024

Stanovisko EHSV: Vplyv demografie na sociálnu Európu, SOC 796, 18. september 2024

Stanovisko EHSV: Európska stratégia pre seniorov (2023/C 349/06), 12. júl 2023

Stanovisko EHSV: Biela kniha – Program pre primerané, bezpečné a udržateľné dôchodky i)(2012/C 299/21), 12. júl 2012

Organizácia Spojených národov

Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, prijatý 13. decembra 2006

Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN z 25. septembra 2015 Transformujeme náš svet:

Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj (A/RES/70/1)

Rezolúcia OSN 1: Politické vyhlásenie a madridský medzinárodný akčný plán týkajúci sa starnutia, 2002 (A/CONF.197/9)

Odporúčanie MOP týkajúce sa starších pracovníkov, 1980 (č. 162), Ženeva, 66. zasadnutie MKP (23. jún 1980)

Iné (správy, pracovné dokumenty)

Európska komisia: Generálne riaditeľstvo pre spravodlivosť a spotrebiteľov, záverečný dokument skupiny na vysokej úrovni pre nediskrimináciu, rovnosť a rozmanitosť: Veková rovnosť a nediskriminácia na základe veku. Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2024

Európska komisia: GR JUST, Správa o rodovej rovnosti v EÚ za rok 2025, 7. marec 2025, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2025

Európska komisia: Generálne riaditeľstvo pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie a Výbor pre sociálnu ochranu, Správa o primeranosti dôchodkov za rok 2024 – Primeranosť súčasných a budúcich príjmov v starobe v EÚ, zväzok I. Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2024

Európska komisia: Generálne riaditeľstvo pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie a Výbor pre sociálnu ochranu, Výročná správa Výboru pre sociálnu ochranu za rok 2024: Preskúmanie monitora výsledkov v oblasti sociálnej ochrany (SPPM) a vývoja politik sociálnej ochrany – Kľúčové sociálne výzvy a kľúčové posolstvá. Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2024

Európska komisia: Generálny sekretariát, Vplyv demografických zmien – v meniacom sa prostredí. Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2023

Štruktúra a starnutie obyvateľstva: Statistics Explained, Eurostat, február 2025, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing

Eiffe, F. F. a kol. (2024), *Keeping older workers engaged: Policies, practices and mechanisms* (Ako aktivovať starších pracovníkov: politiky, postupy a mechanizmy), pracovný dokument Eurofound WPEF24030, 2024, <https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/2024-02/wpef24030.pdf>

Mahoney, J. a kol. (2024), *Measuring social connectedness in OECD countries: A scoping review* (Meranie sociálnej prepojenosti v krajinách OECD: prehľadová štúdia), OECD Papers on Well-being and Inequalities, č. 28, OECD Publishing, Paríž, <https://doi.org/10.1787/f758bd20-en>

Sylke, V. a kol. (2024), *Loneliness in Europe: Determinants, Risks and Interventions* (Osamelosť v Európe: determinanty, riziká a intervencie), Population Economics, Cham, Springer. ISSN 1431-6978, <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-66582-0>

Barometer 2023: Empowering older people in the labour market for sustainable and quality working lives (Barometer 2023: Posilnenie postavenia seniorov na trhu práce v záujme udržateľného a kvalitného pracovného života), AGE Platform, 2023, https://www.age-platform.eu/content/uploads/2023/11/AGE-Barometer-2023_vf_EN.pdf

Ageing with social rights - AGE Platform Europe's contribution to the consultation on reinforcing social Europe (Starnutie so sociálnymi právami – príspevok AGE Platform ku konzultácii o posilnení sociálnej Európy), AGE Platform, november 2020, <https://www.age-platform.eu/ageing-with-social-rights-age-contribution-to-the-consultation-on-social-europe/>

International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Medzinárodná encyklopédia sociálnych a behaviorálnych vied, 2. vydanie), 2015, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/B9780080970868340417>
